

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

امر به نیکی و نهی از بدی

مؤلف: شیخ سعد بن سعید الحجری

مترجم: پدرام اندایش

نام کتاب: امر به نیکی و نهی از بدی

مؤلف: شیخ سعد بن سعید الحجری

مترجم: پدرام اندایش

ناشر: بوکان - انتشارات

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۶

چاپ: بوکان - رامان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ است.

فهرست

صفحه	عنوان
۱.....	امر به نیکی و نهی از بدی
۱۵.....	ترک أمر به نیکی و نهی از بدی
۲۰.....	سزاوارترین مخلوق به این واجب

امر به نیکی و نهی از بدی

شکر و ستایش برای الله است که در بلندمرتبگی، بلند مرتبه‌ترین است، برپا دارنده در زمین و آسمانی است که برای او می‌باشند و امر به نیکی و نهی از بدی را کشتی نجات قرار داده است و توسط آن دو، منزلت و مقام را بالا برده است. گواهی می‌دهم که پرستش شونده‌ی برحقى جز الله وجود نداشته و یکتا و بی‌شریک است، امرکننده و نهی‌کننده‌ای است که پیشانی‌ها در مقابل او خاشع شده‌اند و زورگویان و متجاوزین در برابر او ذلیل شده‌اند و گواهی می‌دهم که سرور ما محمد، بنده و فرستاده‌ی وی می‌باشد، کسی که دارای امامت و مقام بود و با رسالت او هر غافلی از خواب بیدار شده است و هر جاهلی به علم دست یافته است، صلوات و سلام الله بر او برای آن که به طاعات امر نمود و از کارهای زشت منع نمود و بر آل و صحابه‌اش و کسی که به سنت او تا

روز قیامت اقتدا کند.

أما بعد:

ای کسانی که به خاطر الله تعالی آنها را دوست دارم! از الله تعالی بترسید و تقوا پیشه کنید که ﴿يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةَ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةَ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ [المجادلة: ۷] (آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است را می‌داند، سه نفر با هم نجوی نمی‌کنند، مگر آن که او چهارمین آنها است و [همچنین] پنج نفر مگر آن که او ششمین آنها است و نه کمتر از آن و نه بیشتر [از آن] مگر آن که او [به علمش] همراه آنان است [و] هر کجا که می‌خواهند باشند، سپس روز قیامت به آنچه انجام می‌دادند آنها را آگاه خواهد فرمود و الله به هر چیزی آگاه است). در نهان و آشکار خودتان را زیر نظر او ببینید! و در سلامتی و مریضی، و در جوانی و پیری، و در ثروتمندی و فقر، و در مشغولیت و

فراغت! بدانید که او آنچه را انجام می‌دهید را می‌بیند و آنچه را که می‌گویید را می‌شنود و آنچه را پنهان می‌دارید را می‌داند. او به شخص ظالم مهلت می‌دهد و ناگهان [جان] او را در حالتی می‌گیرد که متوجه نمی‌باشد. همچنین غیرت او وقتی به جوش می‌آید که مؤمنی عملی را انجام می‌دهد که الله تعالی آن را حرام فرموده است. از کارهای حرام برحذر باشید و از کارهای زشت اجتناب ورزید و با خیرخواهی مردم را از آن برحذر دارید، زیرا دین ما دین خیرخواهی است و آن را دین خیرخواهی نامیده شده است زیرا ما در آن برادر هستیم ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات: ۱۰] (فقط مؤمنان برادرند، در نتیجه بین برادرانتان صلح برقرار کنید و از الله بترسید و تقوا پیشه کنید! باشد که مورد رحمت قرار گیرید) و ما در اسلام به مانند بدنی واحد هستیم که اگر عضوی از آن به شکایت بیافتد، بقیه‌ی بدن دچار ناراحتی و تب می‌شود و به مانند ساختمانی هستیم که قسمتی از آن، قسمتی دیگر را استوار نگه می‌دارد.

با خیرخواهی ایمان تحقق پیدا می‌کند، پیامبر ﷺ فرموده است: «لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه» (کسی از شما ایمانش [کامل] نمی‌شود مگر آن که آن چیزی را برای برادرش دوست داشته باشد که برای خودش دوست دارد).

با خیرخواهی قلبها از مریضی‌ها رها می‌شوند و به همین دلیل پیامبر ﷺ فرموده است: «الدین النصیحة» (دین همه‌اش خیر خواهی می‌باشد) گفتیم برای چه کسی ای رسول الله؟ فرمود: «لله، ولکتابه، ولرسوله، ولأئمة المسلمین وعامتهم» (برای الله و کتابش و فرستاده‌اش و امامان مسلمان و عموم آنها) و وقتی با ضماد آزدی بیعت فرمود که برای خودش خیرخواهی کند به او فرمود: «عن نفسک وعن قومک» (برای خودت و برای قومت [خیر خواهی کن!]).

جریر بن عبد الله بجلی گفته است: با رسول الله ﷺ بر خواندن نماز و پرداخت زکات و خیرخواهی برای هر مسلمان بیعت نمودم. رسول الله ﷺ با سخنش و با عملش و با تعاملش

و با اخلاقتش خیر خواهی نمود و بعد از او صحابه‌اش رضی الله عنهم خیر خواهی نمودند و امتی زوال نخواهد یافت مادامی که در آن خیر خواهی وجود داشته باشد.

اهل خیر خواهی نیکوکارترین مردم به امت اسلامی می- باشند و آنها بیشتر از هر کسی برای امت احساس مسئولیت می‌کنند و در دوست داشتن تمامی امت، صادق‌ترین افراد می- باشند و مشغول به امر به نیکی و نهی از بدی هستند، زیرا آنها می‌دانند نیکی و معروف تمامی چیزهایی است که شامل اطاعت از الله تعالی هستند و الله متعال خودش آنها را وضع نموده است و آن هر اخلاق نیکویی است که فطرت سالم به آن دعوت می‌کند و آن برپا داشتن حق الله تعالی و برپا داشتن حق الناس است. آنها می‌دانند که زشتی و منکر تمامی اموری است که در آنها، نافرمانی از الله تعالی وجود دارد و الله متعال خود آنها را حرام فرموده است و شامل هر اخلاق بدی است که فطرت سالم با آن می‌جنگد.

این چنین است که دین ما، ما را به نیکی امر می‌کند زیرا

در آن خیر وجود دارد و از بدی باز می‌دارد زیرا در آن شر وجود دارد. امر به نیکی و نهی از بدی را عده‌ی زیادی از اهل علم رکن ششم از ارکان اسلام می‌دانند، امر به نیکی و نهی از بدی به یکدیگر مربوط می‌باشند، زیرا یکی از آنها به مانند پاک کردن است و دیگری به مانند زینت دادن می‌باشد، زیرا آن دو نفی و اثبات هستند و چیزی کامل نمی‌شود، مگر آن که شروطش مهیا شود و موانعش برداشته شود.

ای بندگان الله بدانید! امر به نیکی و نهی از بدی، امر الله تعالی به شما می‌باشد و برای شما اختیاری در انتخاب امر الله تعالی وجود ندارد، بلکه واجب است تا بگویید: شنیدیم و اطاعت کردیم. الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: ۱۰۴] (و شما امتی باشید که به سوی خیر دعوت می‌دهند و امر به نیکی می‌کنند و از بدی نهی می‌نمایند). همچنین پیامبر ﷺ فرموده است: «مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ» (به نیکی امر کنید و از بدی نهی نمایید).

امر به نیکی و نهی از بدی، وظیفه‌ی رسولان بود و همچنین وظیفه‌ی کسانی که از آن تبعیت می‌کنند، به خاطر آن با آتش سوزانده شدند و با آره بریده شدند و آزار دیدند و [از سرزمین‌شان] اخراج شدند و با آنها جنگ صورت گرفت. الله تعالی، فرستاده‌اش ﷺ را در کتابش با این صفت، توصیف فرموده است و آن را بارزترین و بلکه بالاترین صفات او بیان داشته است و می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [الأعراف: ۱۵۷] (کسانی که از رسول و پیامبر بی‌سواد تبعیت می‌کنند که او را نزد آنها، نوشته شده در تورات و انجیل یافته‌اند، آنان را به نیکی امر می‌کند و آنها را بدی نهی می‌نماید). آن بزرگترین صفت از صفات اهل ایمان است، توسط آن از دیگران جدا می‌شوند و بر غیر خودشان فخر می‌فروشند، زیرا آنها فقط برای خودشان زندگی نمی‌کنند، بلکه برای خودشان و برای دیگران زندگی می‌کنند و آنها وارثان پیامبران هستند. پیامبران دینار و

درهمی ارث نمی‌گذارند و ارث آنها، فقط علم و اهل آن می‌باشد و کسی که آن را برگزیند، بهره‌ی زیادی برده است. الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [التوبة: ۷۱] (و مردان و زنان مؤمن بعضی دوست و یاور بعضی دیگر هستند، به نیکی امر می‌کنند و از بدی نهی می‌نمایند).

امر به نیکی و نهی از بدی یکی از صفات اهل بهشت است کسانی که جانها و مالهایشان را به الله تعالی می‌فروشدند و بهشت را در ازای آن می‌خرند، خوشبخت زندگی می‌کنند و خوشبخت می‌میرند و لذت دنیا را قبل از آخرت می‌چشند. الله تعالی می‌فرماید: ﴿الَّتَائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [التوبة: ۱۱۲] (توبه کننده، عبادت کننده، حمد گوینده، روزه گیرنده (یا سفر کننده)، رکوع کننده، سجده کننده هستند و امر کننده‌ی به نیکی هستند و نهی کننده‌ی از بدی می‌باشند و حدود [و مرزهای] الله

[تعالی] را حفظ می‌کنند و به مؤمنان بشارت بده!

امر به نیکی و نهی از بدی کشتی نجات می‌باشد، و دریچه‌ی اطمینانی برای عذاب هستند. الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ﴾ [هود: ۱۱۷] (و پروردگارت اهل سرزمینی را هلاک نمی‌فرماید در حالی که اهل آن از اصلاح‌کنندگان باشند)، همچنین امنیتی در برابر لعنت شدن می‌باشد. الله تعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة: ۱۵۹، ۱۶۰] (کسانی که آنچه از روشنی‌ها و هدایت را که فرو فرستاده‌ایم را بعد از آن که آن را در کتاب برای مردم روشن نمودیم، را می‌پوشانند، همان کسانی هستند که الله [متعال] آنان را لعنت می‌نماید و لعن‌کنندگان آنها را لعنت می‌کنند * مگر کسانی که توبه نمودند و اصلاح کردند و آشکار نمودند، پس آنها کسانی

هستند که توبه‌ی آنان را می‌پذیرم و من بسیار توبه پذیر [و برای مؤمنان] دائماً رحمت کننده هستم). باعث ایمنی از نافرمانی‌ها و گناهان می‌شود، پیامبر ﷺ فرموده است: «مثل القائم فی حدود الله والواقع فیها کمثل قوم استهموا علی سفینة، فکان بعضهم فی أعلاها وبعضهم فی أسفلها، وکان الذین فی أسفلها إذا استقوا الماء مرّوا علی من فوقهم، فقالوا: لو أنّا خرّقنا فی نصیبنا خرّقاً ولم نؤذ من فوقنا، فإن ترکوهم وما أرادوا هلكوا جميعاً، وإن أخذوا علی أیدیهم نجوا جميعاً» (مثال کسانی که حدود الله را برپا می‌کنند و [کسانی که] در آن نافرمانی می‌کنند به مانند گروهی است که سوار کشتی شده‌اند، بعضی در بالای آن هستند و بعضی در پایین آن می‌باشند، کسانی که در پایین آن هستند، وقتی طلب آب می‌کنند آن را از طبقه‌ی بالا بر می‌دارند و می‌گویند: شکافی در کشتی ایجاد کنیم، تا افراد بالای خودمان را آزار ندهیم، اگر آنان را به حال خود واگذارند همه هلاک می‌شوند و اگر آنها را منع کنند همگی نجات می‌یابند). آن امانی از هلاک شدن می‌باشد. الله

تعالی می‌فرماید: ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ
عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعِقَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ﴾ [الأعراف: ۱۶۵] (وقتی آنچه را که آنها به آن متذکر
شده بودند را فراموش کردند، کسانی از آنها را که از بدی نهی
می‌کردند را نجات دادیم و کسانی که ظلم می‌نمودند را به
واسطه‌ی آن فسقی که می‌ورزیدند به عذابی سخت گرفتار
کردیم).

امر به نیکی و نهی از بدی باعث تثبیت شدن بر روی
زمین و محکم شدن بر آن و تأیید گرفتن می‌باشد؛ زیرا اهل
آن در راه الله تعالی به مانند ساختمانی محکم و در هم پیچیده
که به مانند سرب می‌باشند، جنگ می‌کنند. الله تعالی می-
فرماید: ﴿الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾
[الحج: ۴۱] (کسانی که وقتی به آنها بر روی زمین قدرت می-
بخشیم، نماز برپا می‌کنند و زکات می‌دهند و امر به نیکی می-
نمایند و از بدی نهی می‌کنند و عاقبت امور نزد الله است).

امر به نیکی و نهی از بدی خیر بودن این امت در برابر دیگر امتها می‌باشد، و این امت بهترین امت بوده و آن امتی است که داخل بهشت می‌شوند و آنها یک سوم اهل بهشت می‌باشند و این امتی است که الله تعالی اجر آنها را زیاد می‌کند و بهترین بودن آنها نسبت به دیگران، برای این است که امر به نیکی و نهی از بدی می‌نمایند و از روی زیاد بودن مال آنها و زیاد بودن منصب‌های آنها و به زیاد بودن دنیای آنها نمی‌باشد، الله تعالی می‌فرماید: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] (شما بهترین امت برای مردم هستید. به نیکی امر می‌کنید و از بدی باز می‌دارید و به الله ایمان دارید).

امر به نیکی و نهی از بدی همچنین از حقوقی است که بر گردن کسانی که در راه مردم قرار می‌گیرند، می‌باشد. پیامبر ﷺ فرموده است: «إياكم والجلوس في الطرقات» (شما را از نشستن در راه برحذر می‌دارم). گفتند: ای رسول الله! گریزی از نشستن ما وجود ندارد. فرمود: «فأعطوا الطريق حقه» (پس

حق راه را ادا کنید!). گفتند: حق راه چیست؟ فرمود: «غض البصر، وکف الأذى، ورد السلام، والأمر بالمعروف والنهي عن المنکر» (کوتاه کردن نگاه و از آزار خودداری کردن و جواب سلام دادن و امر به نیکی و نهی از بدی نمودن).

امروزه‌ی عده‌ی زیادی از مسلمانان از این حق کوتاهی می‌کنند، آنها را به گونه‌ای می‌بینید که در راه قرار دارند و صدای خود را در راه‌ها بلند می‌کنند، و امر به نیکی نمی‌کنند و از بدی باز نمی‌دارند و غافلی را هوشیار نمی‌کنند و خوابیده‌ای را بیدار نمی‌نمایند و آشکار کننده‌ی بدی‌ها را [از الله تعالی] نمی‌ترسانند و کسی که به دنبال لهو و لعب است را بر حذر نمی‌دارند. و نزدیک است که الله تعالی با مجازاتی که در نزد او است، آنها را در بر گیرد.

آن از حقوق فرزندان بر اولیای خودشان است، الله تعالی از زبان لقمان عليه السلام می‌فرماید: ﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَيَّ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ [لقمان: ۱۷] (ای پسر! نماز برپا دار و به

نیکی امر کن و از بدی باز بدار و بر مصیبتی که بر تو وارد می‌شود، صبور باش که آن از اموری است که باید برای آن عزم را جزم نمود).

آن از حقوق مجالس است. الله تعالی می‌فرماید: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ [النساء: ۱۱۴] (خیری در زیاد نجوا کردنتان وجود ندارد، مگر کسی که به صدقه یا امر نیکی یا اصلاح بین مردم امر نماید و کسی که آن را برای کسب رضایتمندی الله انجام دهد به او اجر بزرگی خواهیم داد).

آن دو، نوعی از انواع صدقه هستند که الله تعالی برای آنها [در پرونده‌ی اعمال] نیکی می‌نویسد. پیامبر علیه الصلاة والسلام فرموده است: «وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ» «وَالصَّدَقَةُ بَعَشْرُ يَضَاعِفُهَا اللَّهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً» (و امر به نیکی صدقه است و نهی از بدی صدقه است) (و [اجر] صدقه را الله ده برابر می‌کند تا به مقدار زیادی [آن اجر] را

زیاد فرماید).

* * *

ترک امر به نیکی و نهی از بدی

ترک امر به نیکی و نهی از بدی صفتی از صفات منافقان دروغگو است، الله تعالی درباره‌ی آنها می‌فرماید: ﴿وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ﴾ [المنافقون: ۱] (و الله گواهی می‌دهد که منافقان دروغگو هستند).

همچنین ما را از آنها برحذر می‌دارد و می‌فرماید: ﴿هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرَهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ [المنافقون: ۴] (آنها دشمن هستند، پس از آنها برحذر باشید! الله آنان را بکشد که چگونه برگردانده می‌شوند)، و هر جا که باشند آنها را لعنت فرموده است: ﴿وَقَاتِلُوا تَقْتِيلًا﴾ [الأحزاب: ۶۱] (و پیای کشته خواهند شد)، الله تعالی می‌فرماید: ﴿لَئِن لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا﴾ [الأحزاب: ۶۰] (اگر منافقان

و کسانی که بیمار دل هستند و کسانی که در مدینه اضطراب ایجاد می‌کنند، از کار خود دست نکشند، تو را بر ضد آنها می‌شورانیم و بر آنان مسلط می‌گردانیم و آن گاه جز زمان اندکی در کنار تو [در مدینه] نمی‌ماند).

الله تعالی آنان را در پایین‌ترین مکانِ اهل آتش جهنم قرار می‌دهد، الله تعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ﴾ [النساء: ۱۴۵] (همانا منافقان در پایین‌ترین درک جهنم هستند). منافقان امر به نیکی و نهی از بدی را ترک می‌کنند زیرا آنان سعی می‌کنند که قلبها را به فساد بکشانند تا آن قلبها را نگونسار نمایند و ظلم کنند و خیانت نمایند و امر نیک و معروفی را نشناخته و بدی و منکری را زشت نمی‌دانند و می‌خواهند اخلاق را به فساد بکشانند تا مردم به مانند حیوانات زندگی کنند ﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ﴾ [الأعراف: ۱۷۹] (برای آنها قلبهایی است که فهم ندارند و برای آنها چشمهایی است که نمی‌بینند و برای آنها

گوش‌هایی است که نمی‌شنوند، آنان به مانند چهارپایان هستند، بلکه گمراه‌تر می‌باشند)، سعی می‌کنند در بین امتها فساد کنند و مردم به دنیای خود مشغول شوند و آخرت خود را رها کنند و از سنت‌های یهودیان و مسیحیان تبعیت کنند. الله تعالی می‌فرماید: ﴿الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ [التوبة: ۶۷] منافقان مرد و زن، بعضی دوست و یاور بعضی دیگر هستند به بدی امر می‌کنند و از نیکی نهی می‌نمایند و دست می‌کشند و الله را فراموش کرده‌اند، در نتیجه آنها را [الله تعالی] فراموش می‌کند، همانا منافقان، فاسقان هستند).

ترک امر به نیکی و نهی از بدی باعث هلاکت و عذاب می‌شود. رسول الله ﷺ فرموده است: «أول ما دخل النقص على بني إسرائيل كان الرجل يلقي الرجل فيقول: اتق الله ودع ما تصنع فإنه لا يحل لك، ثم يلقاه من الغد فلا يمنعه أن يكون أكيله وشريبه وقعيده، فلما فعلوا ذلك ضرب الله قلوب بعضهم

بعضی ثم لعنهم. قال تعالی: ﴿لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ * كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ [المائدة: ۷۸، ۷۹]» (اولین نقصانی که در بنی-اسرائیل ایجاد شد، این بود که مردی، مردی دیگر را می‌دید و [به او] می‌گفت: از الله تقوا پیشه کن و کاری را که انجام می-دهی ترک کن، زیرا آن برای تو حلال نمی‌باشد، سپس فردای [آن روز] او را می‌دید و او را از آن [عمل بد] منع نمی‌کرد و [آن چیز، شامل] خوراکی و نوشیدنی و محل نشستن او بود، وقتی این گونه رفتار نمودند الله [تعالی] با قلبهای بعضی بر بعضی دیگر [قفل] زد، سپس لعنتشان نمود. الله تعالی می-فرماید: (کسانی از بنی اسرائیل که کفر می‌ورزیدند، توسط زبان داود و عیسی پسر مریم مورد لعن قرار گرفتند، این برای آن بود که نافرمانی می‌کردند و [نسبت به حد و حدود] متجاوز بودند * آنها از کار زشت و منکر نهی نمی‌کردند و آن را انجام می‌دادند. چه بد کاری را انجام می‌دادند)). در حدیث آمده

است که یکی از همسران [پیامبر ﷺ] به او گفت: آیا هلاک می-
شویم ای رسول الله در حالی که بین ما صالحانی وجود دارند؟
فرمود: «نعم، إذا کثر الخبث» (بله، اگر خبیث زیاد شود).

در حدیث دیگر فرموده است: «لتأمرنَّ بالمعروف
ولتنهوننَّ عن المنکر أو لیوشکن الله أن یعمکم بعقاب من
عنده» (امر به نیکی می‌کنید و از بدی نهی می‌کنید یا آن که
نزدیک است که الله برای مجازاتی از نزدش شما را کور
گرداند). [این کور شدن قلب نیز معنا می‌دهد].

با ترک امر به نیکی و نهی از بدی، انسان از اجابت دعا
محروم می‌شود و محروم و دور از الله تعالی و بدبخت خواهد
بود و دعای او مستجاب نمی‌شود و در خواست او [از الله
تعالی] پذیرفته نمی‌شود. پیامبر ﷺ فرموده است: «لتأمرن
بالمعروف ولتنهون عن المنکر، أو لیوشکن الله أن یعمکم
بعقاب من عنده، ثم تدعونه فلا یُستجاب لکم» (امر به نیکی
می‌نمایید و از بدی نهی می‌کنید یا آن که نزدیک است که الله
برای مجازاتی از نزدش شما را کور گرداند و این در حالی

است که از او دعا می‌کنید، در حالی که [آن را] برای شما استجابت نمی‌کند).

* * *

سزاوارترین مفلوق به این واجب

بدانید ای بندگان الله تعالی! سزاوارترین مخلوق به این واجب [که باید به نیکی امر شود و از بدی باز داشته شود] همان نفس است، باید با اطمینان خاطر باشد و صاحب خود را برای ترک طاعت و انجام نافرمانی ملامت نماید و انسان به گونه‌ای شود، که اسوه‌ای برای دیگران باشد، الله تعالی می-فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ [الصف: ۲، ۳] (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چرا چیزی را می‌گویید [که خود] عمل نمی‌کنید؟ * اگر آنچه را که انجام نمی‌دهید را بگویید، باعث خشم بزرگی از طرف الله [تعالی] می‌گردد). در حدیث آمده است: «یوتی بالرجل یوم القیامة فیلقی فی النار فتندلق

أَقْتَابَ بَطْنَهُ فَيَدُورُ بِهِمَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَى فَيَجْتَمِعُ
إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ، مَا لَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَى، كُنْتُ أَمُرُ
بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ، وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتَيْتُهُ» (مردی روز
قیامت می آید و در آتش جهنم می افتد، روده های او بر روی
زمین کشیده می شود و با آنها به دور خودش می چرخد، همان
طور که خر به دور آسیاب می گردد، اهل جهنم دور او جمع
می شوند و می گویند: ای فلانی تو را چه شده است؟ آیا امر به
نیکی و نهی از بدی نمی کردی؟ می گوید: بله، امر به نیکی می -
کردم و به آن عمل نمی کردم و نهی از بدی می کردم و آن را
انجام می دادم).

بعد از نفس نوبت خانواده و اهل می باشد؛ زیرا الله تعالی
می فرماید: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ [الشعراء: ۲۱۴] (و
فامیل نزدیکت را [از مجازات الله تعالی] بترسان!)، همچنین
می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾
[التحریم: ۶] (ای کسانی که ایمان آورده اید! خودتان و اهلتان

را از آتش جهنم حفظ نمایند). پیامبر ﷺ فرموده است: «الرجل راع فی أهله ومسؤول عن رعیتة» (مرد مسئول اهلش است و درباره‌ی زیردستانش سوال می‌شود). و اصلاح نمودن اهل بالاتر از خوراندن و نوشاندن آنها می‌باشد.

بعد از خانواده نوبت اجتماع است. و این مسأله‌ای است که در این زمان واجب می‌باشد، زیرا غفلت و فریب خوردن از دنیا، زیاد شده است و شیطان تسلط یافته است و انحراف، گمراهی، تشابه به دشمنان و نفاق زیاد گردیده است، از این روست که الله تعالی می‌فرماید: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] (شما بهترین امت هستید که برای انسانها خارج شده‌اید)، فرموده است برای نفس خارج شده است، بلکه فقط فرموده است برای مردم. پیامبر ﷺ فرموده است: «من دعا إلی هدی کان له من الأجر مثل أجور من تبعه» (کسی که به سوی هدایتی دعوت دهد برای او اجری به مانند اجر کسی که از او تبعیت می‌کند، وجود دارد [بدون آن که چیزی از ثواب عمل کننده کم شود]). کسی که از گفتن حق

ساکت بماند، شیطان خاموش است و کسی که سخن به باطل می‌گوید: شیطان سخنگو است. همچنین در حدیثی که در آن انواع خیر خواهی آمد، یکی از موارد آن خیر خواهی، خیر خواهی نمودن برای عموم مسلمانان می‌باشد.

بر طرف کردن بدی سه مرحله دارد:

* مرحله‌ی اول: با دست صورت گیرد و این برای امیران، اولیاء و سروران است، زیرا این امر باعث از بین رفتن بدی می‌شود و اهلش را از آن باز می‌دارد، این امر بر آنان واجب است و بر انجام آن اجر می‌برند و بر ترک آن مجازات می‌شوند و الله تعالی قوانینی را در دین قرار داده است که باعث از بین رفتن بدی با دست می‌شود، قصاص را قانون فرموده است که جانها توسط آن حفظ شود و حد زنا و تهمت قرار داده است تا ناموس با آن حفظ شود و حد دزدی را قرار داده است که توسط آن اموال حفظ شود و برای نوشیدن شراب حدی قرار داده است تا عقلها توسط آن حفظ شود.

* مرحله دوم: تغییر دادن بدی با زبان، این برای علماء است و احدی از آنها امروزه برای انجام ندادن آن عذر ندارد، زیرا جلوگیری از بدی توسط زبان، برای هر کسی امکان پذیر است و با پند دادن، درس آموزش دادن و سخن نیکو و با هدیه دادن نوارها و کتابها و به مانند آن صورت می‌گیرد.

* مرحله سوم: با قلب، و این پایین‌ترین اندازه‌ی ایمان است و هیچ کس برای ترک آن، عذری ندارد و کسی که نتواند با قلبش از بدی جلوگیری کند، ذره‌ای ایمان در قلبش باقی نمی‌ماند، جلوگیری با قلب شامل بغض داشتن به اهل گناه است و آن وقتی است که آنها، بر آن اصرار دارند و همچنین دعا نمودن بر علیه آنان و برحذر داشتن از شر آنها می‌باشد. پیامبر ﷺ فرموده است: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مَنْكِرًا فليغيره بیده، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليسانه، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليقلبه، وذلك أضعف الإيمان» (کسی از شما که بدی را دید آن را با دستش تغییر دهد و اگر نتوانست با زبانش و اگر نتوانست با قلبش و آن ضعیف‌ترین ایمان است).

مسلمان باید بداند که هدف از امر به نیکی و نهی از بدی برپا داشتن امر الله تعالی و اقتدا به فرستاده‌اش ﷺ و حمایت اجتماع در برابر امور شرّ و فساد و همچنین انتشار فضیلت و طمع به ثواب بردن - این گونه است که کسی که به سوی هدایتی دعوت دهد برای او اجری به مانند اجر کسی که از او تبعیت کرده است - و ترس از مجازات الله تعالی و سالم ماندن از خشمش می‌باشد.

راه امر به نیکی و نهی از بدی راه مستقیم است و راهی برای نجات می‌باشد و آن راه **﴿الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصّٰلِحِيْنَ﴾** [النساء: ۶۹] (کسانی که الله به آنها نعمت داده است از پیامبران و بسیار راستگویان و شهیدان و صالحان است). آن راه کسانی است که امنیت یافته‌اند، کسانی که **﴿لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾** [یونس: ۶۲] (ترسی بر آنان نبوده و آنها غمگین نمی‌شوند). آن راه اهل بهشت است و انسان برای پیمودن این راه احتیاج به علم دارد؛ تا نیکی و معروف را بشناسد و به آن امر نماید و

بدی و منکر را بشناسد و از آن نهی کند، و عملی صالح نمی-
گردد مگر توسط آگاهی و علم. عمر بن عبد العزیز درباره‌ی
کسی که الله تعالی را به غیر علم و آگاهی عبادت می‌کند، گفته
است: «فساد کردنش بیشتر از اصلاح کردنش می‌باشد».

همچنین انجام این دو امر مهم، احتیاج به اخلاص دارد و
این گونه نباشد که عملش را برای دنیا و برای منصب و ریا و
نام نیک نهادن انجام دهد و فقط نیت کسب ثواب از الله تعالی
نداشته باشد. این گونه است که شخصی که دارای اخلاص
باشد، الله تعالی او را در برابر شیطان یاری می‌دهد، ولی اگر
نیت دنیوی داشته باشد، شیطان یاور او می‌شود [که چه بد
یاوری است].

همچنین برای این کار نیاز به مدارا و نرمخویی
می‌باشد و آن دو، در امری دیده نمی‌شود، مگر آن که آن را
زیبا می‌کنند و از امری جدا نمی‌شوند، مگر آن که آن را زشت
می‌کنند. الله تعالی [به پیامبر ﷺ] می‌فرماید: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ
لِنْتَ لَهُمْ﴾ [آل عمران: ۱۵۹] (از روی رحمتی از طرف الله

برای آنها نرم خو شده‌ای). پیامبر ﷺ فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعَنْفِ» (الله مدارا کننده است و مدارا را دوست دارد و بر مدارا چیزی را می‌دهد که بر خشونت نمی‌دهد).

سفیان گفته است: امر [به نیکی] انجام نمی‌پذیرد و نهی [از بدی] صورت نمی‌گیرد، مگر از جانب کسی که به آنچه امر می‌نماید و از آنچه نهی می‌کند، عالم باشد و در امر و نهی خود عدالت را رعایت نماید و در امر و نهی خود مدارا کند.

همچنین احتیاج به صبر دارد، زیرا مثل آن به دین به مانند مثل سر به بدن است و بر صبر نمودن چیزی عطا می‌شود که بر غیر آن عطا نمی‌شود و آن نصف دین بوده و وسیع‌ترین بخشش [از طرف الله تعالی] می‌باشد.

ای بندگان الله! از الله بترسید و این واجب بزرگ را ادا کنید تا به رضایتمندی پروردگارتان برسید و به رسولتان ﷺ اقتدا کنید و سوار بر کشتی نجات شوید و بر علیه دشمنانتان یاری شوید و بهترین امت باشید که برای مردم خارج شده‌اند

و آنچه را برای دیگران دوست بدارید که برای خود دوست
دارید و برای آنها چیزی را دوست ندارید که برای خودتان
دوست نمی‌دارید.

الله به تمامی ما توفیق دهد تا این امر بزرگ را انجام
دهیم و صلوات و سلام و برکت بر پیامبران محمد بن عبدالله.

